

falder ikke godt sammen med Terrænfarverne, og Kortene bliver derfor gnidrede og mindre overskuelige.

Kan der saaledes ud fra forskellig Smag rettes enkelte Indvendinger mod uvæsentlige Ting, er der ingen Tvivl om Værkets store Værdi ved sin Rigdom paa paalidelige Oplysninger, som er af største Interesse for Geografer, Botanikere, Landmænd og alle andre, for hvem Danmarks Klimaforhold er af Interesse. Man maa i høj Grad lykønske det meteorologiske Institut for dets smukke Publikation.

M. Vahl.

Irmfried Siedentop: Eisenbahngeographie der Schweiz. 15×23 cm, 126 S., 27 Ill. samt en Del Kort. Heinrich John. Halle 1933.

Hvis man i en Jernbanegeografi over Schweiz venter at finde en Fremstilling af Aarsagerne til Jernbanenettets Udvikling under Indvirkning af de fremmende og hæmmende Aarsager: Trangen til forbedrede Trafikmidler og Vanskelighederne fra Terrænets Side, saa bliver man skuffet, thi den foreliggende Bog fremstiller kun den ene Side af Sagen, nemlig Overvindelsen af Vanskelighederne.

Efter en Fremstilling af Jernbanebygningens Historie følger et Kapitel om Linjeføringen, hvori der omtales de almindelig bekendte Ting som Vendebuer og Sløjfer med Vendetunneler, Maksimalstigninger for Adhæsionsbaner, Tandhjulsbaner og Tovbaner, herefter to Kapitler om Tunnelerne og deres Afhængig af Terrænet og endelig et Afsnit om Anlæg til Beskyttelse mod Sne- og Stensked, Broer etc., derimod savner man ganske Behandling af Jernbanernes Betydning for Landets Økonomi, særlig hvilke Baner og Banetyper, hvis Hovedbetydning ligger i den gennemgaaende og den lokale Person- og Godstrafik, og hvilke Baner der udelukkende er bygget med Turisttrafik for Øje. Det er jo øjensynligt, at Turisttrafiken har haft en meget stor Betydning for det schweiziske Jernbanenets Udvikling. Bogen slutter med en Omtale af endnu ikke udførte Jernbaneprojekter, en Sag, der næppe har aktuel Interesse paa en Tid, hvor Turisttrafiken er lammet af Schweiz's høje Valuta, og hvor baade Gods- og Persontrafik er udsat for den skarpeste Konkurrence fra Automobilernes Side.

M. Vahl.

F. Klute: Die ländlichen Siedlungen in verschiedenen Klimazonen. 17×24 cm, 208 S., talrige Ill. Ferdinand Hirt. Breslau 1933.

Landbebyggelsen er et af de Emner, som i Nutiden i særlig Grad sysselætter Geograferne, navnlig efter at den internationale geogra-

fiske Union har nedsat en Kommission til Behandling af dette Emne, hvorom tredje Beretning er lige ved at udkomme. Det er navnlig Spørgsmaalet om Aarsagerne til, at man nogle Steder paa Landet træffer en Bebyggelse af Enkeltgaarde, andre Steder af Landsbyer, dernæst disse Landsbyers Placering og Bygningsplan, og hvorvidt der lader sig paavise geografiske Aarsager til disse Forhold. Ved den tyske Naturforskerkongres i Wiesbaden—Mainz i September 1932 var Behandlingen af Landbebyggelsens Geografi i forskellige Klimazoner stillet i Forgrunden, og der holdtes en Række Foredrag om dette Emne. Nu foreligger Resultatet i Form af 19 Afhandlinger af forskellige Forfattere med en Indledning af Udgiveren, Professor Klute.

For Europas og Forasiens Vedkommende behandles Norge af M. Rudolph, Italien af H. Kanter, Bulgarien af A. Buchard, Albanien af H. Louis, Kreta af N. Creutzburg, Lilleasien af H. Wentzel. Af de behandlede Lande repræsenteres Bebyggelse med Enkeltgaarde ved Norge, Albanien og de af Yürüker beboede Bjerge i Lilleasien, medens Landsbybebyggelse er overvejende i de øvrige Lande. Kun sjældent kan man spore geografiske Aarsager til denne Forskel i Bebyggelsen. Nogle Steder synes dog den sparsomme Vandforsyning i Kalkbjergene at begunstige Befolkningens Koncentration om rigelige Kilder. Dette finder saaledes Sted i det sydlige Albanien, hvor den noget ringere Nedbør tillige vanskeliggør Vandforsyningen, men i det øvrige Albanien findes Landsbyer kun i nogle Distrikter, hvor der findes Kolonier af Grækere, Zinzarer og Bulgarer. Paa Kreta begunstiger Kalkgrund tæt sammenbyggede Landsbyer, medens der i den vestlige Del af Øen, hvor Undergrunden overalt er vandførende, findes mere spredt byggede Landsbyer. I Lilleasien bor Tyrkerne i tæt sammenbyggede Landsbyer, Kurder og Tyrkmener, der indtil for kort Tid siden har været Nomader, bor i mere spredt byggede Landsbyer, Yürükerne i Enkeltgaarde, men nogen Sammenhæng mellem Bebyggelsestypen og Naturforholdene kan ikke findes, det afgørende synes at være hvert enkelt Befolkningselements Tradition. Ogsaa Byggemaaden for det enkelte Hus er væsentlig betinget af Traditionen, men her spores dog i noget højere Grad Tilpasning til Klimaet og det forhaandenværende Byggemateriale. Betydelig lettere er det at paavise Sammenhængen mellem Befolkningstætheden og Naturforholdene, og ligeledes Naturbetingelserne for Landsbyernes Beliggenhed.

Bebyggelsestypen hos forskellige ikke-europæiske Folkeslag belyses ved Afhandlinger om Cameroun af F. Thorbecke, Angola af O. Jessen, Østafrika af F. Jaeger, Siam af W. Credner, Sumatra af

K. Helbig, Ny Guinea af W. Behrmann, de sydøstlige Solomon Øer af E. Paravicini. Næsten overalt er Landsbybebyggelsen eneraadende. Enkeltgaarde omtales fra de tørre Egne i Angola, hvor Befolkningen lever af Kvægavl uden Agerbrug. De bestaar dog af flere Hytter og synes at være beboede af Familiesamfund af et større Antal beslægtede Personer. Der paavises imidlertid ingen Sammenhæng mellem denne Bebyggelsestype og Klimaet eller det af dette betingede Hyrdeliv. Det samme gælder en ejendommelig Bebyggelsestype i Østafrika med store fladtagede Huse, der ligger enkeltvis eller i Grupper og ofte hver beboes af flere hundrede Beboere.

Angaaende Byplanen kan det paavises, at Rækkebyen baade i Melanesien og i Afrika er herskende i Regnskovsegne hvor Skovrydningen er vanskelig, og hvor Husene med deres Smaaplantninger koncentrerer sig langs Stierne i Skoven. I aabent Land findes forskellige Typer, mest dog uregelmæssige Hobe af Huse. Flere Steder omtales Landsbyernes ringe Stabilitet, idet man af og til flytter dem, naar Jorden i Omegnen er udpint. I Siam er Landsbyerne meget stabile paa Sletterne, hvor der dyrkes Ris med kunstig Vanding, medens Landsbyerne ofte flyttes, hvor man uden Vanding dyrker Bjergris. Ganske ustabile er Hyttegrupperne hos vandrende Samlerfolk, hvoraf der endnu findes flere. Hvor der er Vand nok, kan Landsbyer anlægges, hvor det skal være, men i tørre Egne spiller Vandforsyningen en Hovedrolle. Der findes et stort Antal Hustyper, men der kan for Husformerne ikke paavises nogen bestemt Afhængighed af Klima eller Vegetationsforhold, saaledes som der ofte kan for Byggematerialet.

Blandt de mere eller mindre europæiske Kolonialomraader behandles Australien af W. Geisler, Canada af W. Tuckermann, det nordlige Mellemerika af F. Termer, Brasilien af O. Maull, den argentinske Pampa af F. Kähn, Chile af O. Berninger. Næsten overalt i de Egne af fremmede Verdensdele, hvor en europæisk Befolkning har slaaet sig ned, er den isolerede Gaard Hovedtypen. I Sydaustralien findes dog nogle Landsbyer beboede af tyske Kolonister. I Brasilien findes spredte Smaagaarde og store Plantageejendomme med Herregaard og Arbejderlandsbyer. I Argentina er Bebyggelsen spredt. Langt den største Del af Landet ejes af store Godsejere, som driver Kvægavl og forpagter en Del af Jordene paa en vis Aarrække til mindre Brugere. Efter Udløbet af Forpagtningstiden bruges Jorden atter til Græsning, og et nyt Stykke tages ind til Dyrkning. Forpagterne bor derfor i usle Hytter, som uden Sorg kan forlades. De faa selvejende Smaabrugere (50—300 ha) bor derimod i spredte velbyggede Gaarde.

Blandt Indianerne finder man dels Enkeltboliger, dels Landsbyer. I Mellemamerika bor saaledes Befolkningen overvejende i Enkeltgaarde, ofte samlede i løse Agglomerationer. I Karstegnene i Yucatán, hvor Bebyggelsen maa samle sig om Vandstederne, findes derimod Landsbyer. I Chile bor Araucanerne mod Syd i spredte Gaarde, medens Quichuabefolkningen i de vandfattige Egne mod Nord bor i Landsbyer, og deres Byggeskik er ligeledes trængt ned i Mellemchile, hvor Naturen ikke længer gør den nødvendig. I Chile bor ogsaa en Del af den spansktalende Landbefolkning i Landsbyer, og dette gælder særlig, hvor Jorden er udstykket i Smaabrug.

Resultatet af Undersøgelsen af Forholdet mellem Bebyggelsestype og Klima er altsaa væsentlig negativ. Selv om Klima og de deraf betingede Vegetationsforhold stedvis kan have sin Betydning, er Bebyggelsestypen i langt højere Grad betinget af kulturelle Forhold. Ogsaa for Husformen kan kun undtagelsesvis paavises Afhængighed af Landets Naturforhold, derimod kan en saadan Afhængighed ofte paavises for Byggematerialet.

M. Vahl.

Alfred Wegeners sidste Grønlandsfærd. Forord af Knud Rasmussen. 26×17 cm, Ill., 243 Sider. H. Hirschsprungs Forlag. København 1933.

Det er glædeligt, at denne Bog, som indeholder saa meget af ren menneskelig Værdi og saa mange Beretninger om videnskabelig Nyvinding, nu er blevet oversat til Dansk og udkommet i et smukt og værdigt Udstyr.

Angaaende Bogens Indhold maa henvises til den udførlige Omtale i „Geografisk Tidsskrift“, Bd. 35, pp. 198—214, hvor Lektor Einar Storgaard giver et udførligt Referat af Værkets tyske Udgave.
N. N.

J. Bjerg-Thomsen: Fugle fra Fjorden. Rørdrum og Kærhøg. 118 S., 25×18 cm, talrige Ill. Gyldendal, København 1933.

En Bog om Livet i Rørskovene ved Ringkøbing skrevet af en Mand med et livslangt Kendskab til sit Emne. Rørenes Verden er jo efterhaanden næsten det eneste naturlige Plantesamfund i Danmark, som ikke er udryddet eller „forbedret“ af Mennesker, og hele det Liv, der knytter sig hertil, øver en stor Tiltrækning paa de Folk, der holder af de mere oprindelige Træk i den danske Natur.

For dem er Bogen utvivlsomt skrevet, og de vil ogsaa vide at glæde sig over den.
N. N.